

13. Михайлін І.Л. Нарис історії журналістики Харківської губернії 1812-1917 / І.Л.Михайлін. – Х.: Колорит, 2007. – 366с.
14. Отчет о деятельности санитарного комитета за 1899 г. // ГАХО, ф.200, оп.1, ед. хр.214, л.24.

Левченко И. Н. Становление и развитие Харьковского медицинского общества во второй половине XIX – начале XX века

В статье проанализированы основные принципы становления и развития научного медицинского общества в г. Харькове, освещена просветительская деятельность научной интеллигенции Харьковского медицинского общества. Также анализируются основные направления работы медицинского общества, которые активно развивались на Украине во второй половине XIX – начале XX в. Освещена научная деятельность общества, в частности, спектр медицинских исследований и их освещение в периодических изданиях, проанализирован вклад ученых в популяризацию медицинских наук.

Ключевые слова: научное медицинское общество, научная мысль, научные общества, научная медицина, инициаторы, просветительская работа.

Levchenko I. M. Formation and development of the Kharkov Medical Society in the late nineteenth and early twentieth century.

The paper analyzed the basic principles of the formation and development of scientific medical society in Kharkiv highlighted educational activities of the scientific intelligentsia Kharkov Medical Society. Also analyzes the key areas of the medical society that actively developed in Ukraine in the second half of XIX – early XX century. Dissertation research activities of the company, including range of medical research and its coverage in periodicals outlined contribution to the popularization of scientific medicine.

Keywords: scientific medical society, scientific thought, scientific societies, scientific medicine, initiators, educational activities.

УДК 378(477)(092)"19"

Ю. Л. Козубенко

ГРОМАДСЬКА, ПЕДАГОГІЧНА ТА РЕДАКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА М. І. КОТОВА (1896–1978)

Стаття присвячена висвітленню громадської, педагогічної та редакційної діяльності професора М.І. Котова у 20–70-х рр. XX ст. Розглядаються маловідомі широкому загалу сторінки життя та діяльності видатного українського вченого-ботаніка. Систематизовано редакційну діяльність М.І. Котова у наукових виданнях СРСР. Охарактеризовано громадську діяльність вченого, його участь у різних наукових товариствах. Вказано значення ідей вченого під час виховання низки нових науковців, а також розвиток і впровадження ними цих ідей у власних дослідженнях.

Ключові слова: М.І. Котов, громадська діяльність, педагогічна діяльність, редакційна діяльність.

Громадська та педагогічна діяльність М.І. Котова відіграли важливе значення у напрямках наукової роботи вченого. Саме вони, у поєднанні з редакційною роботою дослідника у наукових виданнях СРСР стали невід'ємною частиною його ботанічної та природоохоронної роботи. Важливо висвітлити та систематизувати вказані види діяльності, щоб сформувати цілісну картину життя та світогляду професора М.І. Котова.

В історіографії радянського періоду громадська та педагогічна діяльність М.І. Котова висвітлювалася у працях А.І. Барбарича [1], Т.Я. М'якушко [1], В.В.Протопопової [1], [2], Д.М.Доброчаєвої [2]. Дані щодо редакційної діяльності М.І.Котова зібрані на основі дослідження особової справи вченого. У сучасній історіографії громадська та педагогічна діяльність вченого досліджується у працях А.П. Ільїнської [3], С.С. Морозюк [3] та В.В. Протопопової [3].

Професор Михайло Іванович Котов (1896–1978) – видатний український вчений-ботанік, один із піонерів природоохоронної справи в Україні, поєднував власні наукові дослідження з громадською, педагогічною та редакторською діяльністю.

Громадська діяльність та організаційна робота М.І.Котова розпочалася під час його навчання у Харківському університеті (1917–1922). У 1918–1919 рр. М.І. Котов працював в Студентському гуртку натуралістів при Харківському університеті. У цьому гуртку він спочатку був замісником голови, а в останній рік – головою. До цього часу відноситься організація постановки колективних фенологічних спостережень в околицях міста Харкова. Згодом, у 1923–1924 роках, ця робота була перенесена вченим до Української метеорологічної служби (Укрмет), і вже там лягла в основу організації більш детальних фенологічних спостережень.

Навчаючись в університеті, М.І. Котов у 1919 р. за сумісництвом працював інструктором курсу Народної освіти (позашкільної освіти). До його обов'язків входила організація екскурсійних курсів і екскурсійної виставки при Харківській губернській Наросвіті та керівництво екскурсіями вчителів народних шкіл.

У 1920 р. М.І.Котов за сумісництвом читав лекції з біології працівникам залізниць при Дорожньому комітеті профспілки робітників та службовців залізничного і водного транспорту (Дорпрофсоз). Робота молодого науковця у спілці Дорпрофсоз стала першими пробами вченого на педагогічній ниві.

У 1928 р. М.І.Котова було призначено кореспондентом українського комітету охорони пам'яток природи при Укрнауці. У 1934 – 1937 рр. він виконував обов'язки замісника голови цього комітету.

Під час Великої Вітчизняної війни (1941–1945 рр.) М.І.Котов був членом спецради з захисту дисертацій та членом вченої ради Інституту ботаніки АН УРСР. Так, в протоколі засідання Президії АН УРСР від 6 жовтня 1944 р. у Києві сказано: “Затвердили вчену раду Інституту ботаніки у такому складі: академики – А.О.Сапегін, М.Г.Холодний, М.М.Гришко, професор С.Ф.Морочковський, кандидат біологічних наук Г.Ф.Бачуріна, члени-кореспонденти – П.А.Власюк, Є.І.Бордзіловський, Д.К.Зеров, Я.С.Модилевський, Я.В.Ролл, доктори біологічних наук – А.М.Оксер, М.І.Котов, А.С.Лазаренко, П.С.Погребняк, М.Г.Попов, П.Ф.Оксіюк, О.І.Душечкін, кандидати біологічних наук – Д.Я.Афанасьєв, М.В.Клоков, представники парторганізації та профорганізації” [4, арк.193].

Починаючи з 1941 р. М.І.Котов очолював відділ систематики і географії вищих рослин Інституту ботаніки АН УРСР. На цій посаді вчений перебував до 1972 р.

У 1945 р. М.І.Котова було призначено членом вченої ради Карадазької біологічної станції АН УРСР, яку було повернено з Уфі, де вона перебувала в евакуації під час Великої Вітчизняної війни. Про це йде мова у протоколі засідання Президії АН УРСР від 20 квітня 1945 р. у Києві: “Затвердили вчену раду Карадазької біологічної станції у такому складі: академики – О.О.Богомолець, О.В.Палладін, Д.К.Третьяков, члени-кореспонденти – Є.С.Бурксер, Я.В.Ролл, Л.Й.Рубенчик, професори – Б.Г.Новиков, М.І.Котов, О.П.Маркевич, М.В.Єрмаков, виконуючий обов'язки директора Карадазького біологічної станції К.О.Виноградов. Обов'язки голови вченої ради доручили академику Д.К.Третьякову; заступника голови – професору К.О.Виноградову, вченого секретаря – професору Б.Г.Новикову” [5, арк.52].

Працюючи в Інституті ботаніки АН УРСР, окрім наукової роботи, М.І.Котов займався підготовкою молодих кадрів, що навчалися в аспірантурі.

У доповідній записці Президії АН УРСР до секретаря ЦК КП(б)У І.Д.Назаренка про стан підготовки і захисту дисертаційних досліджень від 13 грудня 1950 р. було сказано, що з випуску 1950 року (66 осіб) захистились тільки 6 чоловік, 10 представили дисертації до захисту, ще 5 дисертацій планувалося подати до захисту до кінця року. Таким чином, виконання плану випуску аспірантів в 1950 році становило близько 30%.

Такий стан із захистом дисертацій пояснювався тим, що більша частина аспірантів прийшла на навчання з вищих навчальних закладів без виробничої практики та досвіду в науково-дослідній роботі. Крім того, частина керівників приділяла недостатню увагу контролю роботи аспірантів. Так, наприклад, професор М.І.Котов (Інститут ботаніки) не забезпечив підготовку дисертації аспіранткою Г.А.Кузнєцової.

Станом на 1950 р. підготовкою аспірантів в Академії наук УРСР керували 38 осіб дійсних членів АН УРСР, 31 член-кореспондент АН УРСР, 27 докторів наук, у тому числі М.І.Котов, а також 35 кандидатів наук. Таким чином, в середньому на одного дійсного члена, що працював у одному з інститутів Академії наук УРСР, припадало в середньому 2-3 аспіранти, на одного доктора та кандидата наук – 1-2 аспіранти. У відділеннях суспільних наук аспірантами керували, головним чином, кандидати наук. У інших відділеннях аспірантами керували кандидати наук лише за тими спеціальностями, за якими були відсутні доктори наук.

Причиною недовиконання плану підготовки дисертацій науковими співробітниками та аспірантами, насамперед, була недостатня увага директорів інститутів та вчених рад [6, арк.230].

Це був лише одиничний випадок у педагогічній діяльності М.І.Котова. В подальшому він вчасно та сумлінно готував аспірантів до захисту.

М.І.Котов виховав велику кількість майбутніх науковців. Серед його учнів Г.Т.Шимкус, С.С.Морозюк, Т.Я.М'якушко та багато інших. Найвідомішими учнями М.І.Котова стали В.І.Чопик та В.В.Протопопова.

Віра Вікторівна Протопопова – визначний український вчений, роботи якого стали вагомим внеском у флористику та систематику судинних рослин, фітогеографію, фітосозологію. Вона є засновником наукової школи з вивчення синантропної та адвентивної флори в Україні. Широку популярність В.В. Протопоповій принесла серія наукових праць із дослідження біології інвазій та урбанofлористики, які отримали міжнародне визнання та широко цитуються у вітчизняних і зарубіжних наукових роботах. В.В. Протопопова – провідний фахівець і головний консультант в Україні з проблем неаборигенних інвазійних організмів. До широко відомих результатів наукових робіт В.В. Протопопової належать встановлені нею закономірності формування та реконструкція динаміки адвентивної флори в історичному аспекті, гіпотеза про існування порогу видового різноманіття синантропних флор, оригінальна схема їх еколого-флористичних комплексів, розробка наукових основ оцінки впливу інвазійних рослин на довкілля.

Визначені В.В. Протопоповою закономірності формування синантропної флори дозволили встановити спрямованість і тенденції її розвитку в залежності від характеру впливу антропогенних факторів та викликаних ними змін навколишнього середовища. Значне місце в науковій діяльності В.В. Протопопової займають дослідження флори ряду міст України (урбанofлористика). Нею розроблені критерії оцінки біорізноманіття в урбанізованому середовищі, обґрунтовано місце урбанofлори як компонента екомережі України [7].

В.В.Протопопова розпочала свою наукову діяльність зі всебічного і глибокого дослідження дуже динамічної групи рослин, якою є адвентивна фракція флори. Вона виявила її видовий склад у флорі України, закономірності формування та розвитку, накреслила перспективи подальших досліджень. У 1966 році В.В. Протопопова успішно захистила кандидатську дисертаційну роботу, тема якої на той час була нетрадиційною: „Адвентивні рослини Лісостепу і Степу”. Науковим керівником цієї роботи був професор М.І. Котов. Дисертація В.В.Протопопової – перше в Україні обширне й багатогранне дослідження видів

адвентивних рослин, яке стосувалося не тільки практичних питань (боротьба з бур'янами), але й, передусім, теоретичних – історичних аспектів розселення адвентивних рослин у нових регіонах, формування їхніх вторинних ареалів, взаємодії з місцевою флорою. Згодом, у 1973 році, ці оригінальні матеріали були опубліковані як окрема монографія [8].

Іншим відомим учнем М.І.Котова був Володимир Іванович Чопик – вчений-ботанік, основні наукові праці якого присвячені флористиці, фітоєкосозології та фітохорології. В.І.Чопик піонером досліджень в галузі охорони рослинного світу та фітохорології в Україні. Ініціював і був автором першого видання “Червоної книги Української РСР” (1980); співавтором першого (1978) і другого (1984) видання “Красной книги СССР”. У співавторстві з академіком АН СРСР А. Л. Тахтаджяном брав участь у підготовці зведення для території СРСР про рідкісні й ендемічні види флори Європи для першого (1976) та другого (1982) видання в Англії. Започаткував і обґрунтував два нові наукові напрями в фітосозології: аутфітосозологію (охорона окремих видів рослин) та синфітосозологію (охорона рослинних ценозів), які розвиваються й примножуються його учнями та послідовниками. Автор біля 200 наукових праць, серед яких 19 монографій, довідників, навчальних посібників. Підготував 18 кандидатів і докторів наук [9].

За свідченнями Д.М.Доброчасової та В.В.Протопопової, М.І.Котову були притаманні виняткова працелюбність, почуття колективізму, громадянської відданості науці. Таке ставлення до колективної праці живило організаторський талант ученого, давало йому можливість згуртувати колектив, спрямувати його зусилля на вирішення першочергових завдань. Характерною рисою вченого була надзвичайна принциповість. Жодні обставини не могли примусити його відмовитись від власних поглядів або промовчати, зайняти позицію неутручання. М.І.Котов мав власну думку із будь-якого питання, і відстоював її, незважаючи на наслідки.

Працюючи в Інституті ботаніки АН УРСР керівником відділу систематики та географії вищих рослин, вчений ставився до своїх колег та підлеглих із великою добротою, але в той же час він був надзвичайно вимогливим до себе. Саме тому його доброзичливістю ніколи не зловживали, і, навіть, боялись, хоча М.І.Котов ніколи не захоплювався адмініструванням. М.І.Котов не був прискіпливим у контролі підлеглих, але завжди чітко знав про стан справ, доручених кожному, та про необхідність допомоги тому чи іншому працівнику.

Свою багатогранну наукову діяльність учений поєднував з активним громадським життям. Ім'я вченого було широко відоме ботанікам всього Радянського Союзу. Протягом багатьох років він займав керівні посади в Українському ботанічному товаристві (УБТ), очолював секцію флори і рослинності УБТ, був членом Президії товариства охорони природи УРСР і керував секцією охорони природи. М.І.Котов довгий час був членом редакційної колегії “Українського ботанічного журналу”, редактором багатьох наукових видань. Він завжди брав найактивнішу участь в організації різних ботанічних з'їздів і нарад. М.І.Котов був обраний почесним членом Всесоюзного ботанічного товариства, нагороджений пам'ятною медаллю XII Міжнародного ботанічного конгресу, що відбувся у м. Ленінграді у 1975 р.

За багаторічну сумлінну працю М.І.Котов був нагороджений орденом Леніна, орденом “Знак Пошани”, медаллю “За доблестный труд в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И.Ленина”, ювілейною медаллю “Тридцать лет победы в Великой Отечественной войне 1941 – 1945 гг.”, численними почесними грамотами.

М.І.Котов окрім ботанічної, природоохоронної роботи та досліджень в галузі сільськогосподарської науки активно цікавився передовими дослідженнями інших науковців у наведених галузях. Вчений вивчав величезний обсяг ботанічної літератури, публікуючи рецензії на найбільш цікаві та варті уваги праці. Авторству М.І.Котова належать 63 рецензії у 10 наукових виданнях.

На початку 20-х рр. із зміцненням матеріальної бази Всеукраїнської Академії наук, становленням нових інститутів, науково-дослідних кафедр виникає гостра необхідність у періодичних виданнях загальнонаукового характеру, які б відображали проблеми розвитку теорії, організації і практичного використання результатів науки. Одним із таких видань став журнал “Наука на Украине” - орган наукового комітету Укрголовпрофосву (Харків, 1922). З 1923 року замість нього друкувався журнал “Ученые записки” – орган наукового комітету Наркомосвіти УРСР [10]. Після закінчення навчання у Харківському університеті М.І.Котов у виданні “Наука на Украине” опублікував рецензії “Український ботанічний журнал т.1, №1 – 2, 1921” (1922) та “Бюллетень Географического Института № 3 – 4, Петроград, 1921; № 5 – 6, Петроград, 1922” (1922).

Працюючи на посаді геоботаніка Сільськогосподарського наукового комітету України, М.І.Котов брав участь у оформленні видання “Вісник сільськогосподарської науки” (виходив у 1922 – 1924 та 1927 – 1929 рр.). Вчений виступив у якості рецензента праць І.К.Пачоського, Н.А.Буша, а також характеристики праць Укрмету “Щомісячна метеорологічна характеристики України за 1923 р.”, “Декадний бюлетень Укрмету за 1923 р.”, “Провідник спостерігача дослідника” (1924), “Як вести фенологічні спостереження над дикою природою” (1924).

Починаючи з 1917 р. в Україні виникла широка мережа бібліографічних журналів – періодичних видань, що висвітлювали питання історії, теорії і практики бібліографії, вели реєстрацію поточної друкованої продукції, рецензували, реферували або рекомендували літературу, подавали видавничо-торговельну інформацію про неї. До таких журналів належали харківські видання “Книга” (1923 - 1924) та “Нова книга” (1924-1925), у яких працював М.І.Котов. Зокрема, вчений виступив у якості рецензента статей “Янота О. Рослина та її життя” (1923) та “Вісник сільськогосподарської науки” (1923) у журналі “Книга”, а також “Матковський В.І. Шкільне свято дерев” (1925) у журналі “Нова книга”.

Основними завданнями, що ставив перед собою журнал "Книга" було критичне освітлення творчих досягнень, систематичний перегляд нових видань, висвітлення найбільш важливої інформації у цих виданнях. Водночас, редколегія видання звертала увагу на методи роботи з книгами у контексті вивчення бібліотечної справи та упорядкування бібліотек. Оскільки часопис "Нова книга" був фактично продовженням "Книги", його редакція ставила схожі завдання, зокрема: систематизувати видавничу діяльність та робити критичний перегляд нових видань, рецензуючи нові книги з різних галузей знань, стати своєрідним провідником для читачів у світі книг, налагодити зв'язок між видавництвами та читачами.

Працюючи старшим науковим співробітником в Українському інституті рослинництва (1929-1936), М.І.Котов взяв участь у роботі над "Вісником прикладної ботаніки" та "Вісником природознавства". У часописі "Вісник прикладної ботаніки", який був виданням створеного на базі СГНКУ Інституту прикладної ботаніки у Харкові, М.І.Котов виступив у якості рецензента статей Н.А.Адольфа та В.П.Малєєва (1930).

У виданні природничої секції Харківського наукового товариства "Вісник природознавства" М.І.Котов виступив у якості рецензента праці Г.Е.Гроссета "Лес и степь в их взаимоотношениях в пределах лесостепной полосы Восточной Европы" (1931).

Починаючи з 1933 року М.І.Котов публікує рецензії на роботи радянських ботаніків у науково-популярному журналі Російської академії наук "Природа", що видавався у Петрограді. У виданні "Природа" М.І.Котов опублікував рецензії на праці В.І.Черкасова, Р.І.Аболіна, Є.П.Коровіна, М.М.Советкіна, Н.С.Щербиновського.

У виданні "Советская ботаника", який виходив у 1933–1947 рр., а згодом був об'єднаний із "Ботаническим журналом СССР", М.І.Котов опублікував рецензії на статті Й.Мададьського, В.Ф.Васильєва, Ш.Вердака, Б.Павловського (1940–1941).

У різні періоди життя та наукової діяльності М.І.Котов публікувався в "Українському ботанічному журналі". Окрім власних ботанічних досліджень, вчений публікував у виданні рецензії на праці К.А.Угринського, К.М.Залеського, Н.А.Буша, Н.Н.Смірнова, У.М.Паллона, Є.М.Лавренка, О.А.Гроссгейма, В.Н.Андрєєва, Є.В.Вульфа, М.С.Шалита, М.І.Горяєва, А.Р.Мешкова, Т.С.Гейдемана, П.Ф.Маєвського, С.В.Вікторова, Л.А.Привалової, В.Н.Голубєва, С.К.Черепанова.

У "Ботаническом журнале СССР", що був провідним ботанічним виданням у країні, М.І.Котов оприлюднював власні дослідження протягом усього життя. У цьому ж виданні вчений публікував рецензії на праці О.Соколовського, Є.М.Лавренка, Й.К.Пачоського, Б.М.Козо-Полянського, П.Ф.Маєвського, Є.В.Вульфа, Н.М.Дудика, Є.П.Кондратюка, Н.І.Козловської, Н.В.Парфьонова, С.С.Фодора, І.Т.Васильченка, О.О.Підотті, Н.С.Комишова, Н.Ф.Хмельова.

Велика кількість рецензій на праці вітчизняних ботаніків свідчить про глибину наукових знань М.І.Котова. Окрім проведення власної наукової роботи, вчений постійно цікавився передовими дослідженнями у галузі ботанічної науки.

Отже, громадську діяльність М.І.Котова можна систематизувати наступним чином:

- у харківський період діяльності (1915 – 1938 рр.) науковець був замісником та головою студентського гуртка натуралістів у Харківському університеті, інструктором курсу Народної освіти за сумісництвом із навчанням, кореспондентом та замісником голови українського комітету охорони природи при Укрнауці;

- у київський період (1938 – 1978 рр.) вчений очолював секцію флори і рослинності Українського ботанічного товариства, був членом Президії товариства охорони природи УРСР і керував секцією охорони природи, був членом спецрад із захисту дисертацій та вчених рад Інституту ботаніки АН УРСР та Карадзької біологічної станції, очолював відділ систематики та географії рослин Інституту ботаніки АН УРСР.

Педагогічна діяльність М.І.Котова:

- у харківський період була пов'язана із читанням лекцій у Дорожньому комітеті профспілки робітників та службовців залізничного і водного транспорту;

- у київський період була пов'язана із підготовкою аспірантів у Інституті ботаніки АН УРСР.

Редакційну діяльність М.І.Котова у наукових виданнях СРСР можна систематизувати наступним чином:

- "Український ботанічний журнал" ("Ботанічний журнал Академії наук УРСР") (1921 – 1922, 1949, 1954 – 1958, 1966, 1974, 1976);

- "Ботанический журнал СССР" ("Журнал Русского ботанического общества") (1926, 1931, 1933, 1935, 1970 – 1971, 1974 – 1978);

- "Советская ботаника" (1940 – 1941);

- "Наука на Украине" (1922);

- "Вісник сільськогосподарської науки" (1923 – 1924, 1926);

- бібліографічний журнал "Книга" (1923);

- бібліографічний журнал "Нова книга" (1925);

- "Вісник прикладної ботаніки" (1930);

- "Вісник природознавства" (1931);

- "Природа" (1933, 1935 – 1937) [11].

Таким чином, громадська та педагогічна діяльність стала невід'ємною частиною життя М.І.Котова. Про велику широту діяльності та поглядів вченого свідчить не лише його обізнаність у галузі ботанічної, природоохоронної та сільськогосподарської наук, а ще й постійне збагачення знань працями провідних вітчизняних вчених та написання на них рецензій.

Джерела та література

1. Барбарич А. І. Пам'яті Михайла Івановича Котова / А.І. Барбарич, Т.Я. М'якушко, В.В. Протопопова // Укр. ботан. журн. – 1979. – Т. 36, № 3. – С. 275–276.
2. Доброчаєва Д. М. Наукова спадщина Михайла Івановича Котова (до 90-річчя з дня народження) / Д. М. Доброчаєва, В. В. Протопопова // Укр. ботан. журн. – 1987. – Т.43, № 1. – С. 97–99.
3. Ільїнська А.П., Морозюк С.С., Протопопова В.В. Котов Михайло Іванович. Життя віддане ботаніці (до 110-річчя від дня народження) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.nbuv.gov.ua/Elib/botany/scientist/Kotov.pdf>
4. Архів Президії НАН України, ф. 251, оп. 1, спр. 141, арк. 192–199.
5. Архів Президії НАН України, ф. 251, оп. 1, спр. 183, арк. 50–56.
6. Архів Президії НАН України, ф. 251, оп. 1, спр. 386, арк. 228–235.
7. Протопопова Вера Викторовна - Золотая фортуна бизнес бук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.businessbookgf.org/business_partners/personas/golden_fortune_protopyrova_vira_viktorivna.
8. Віра Вікторівна Протопопова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : www.botany.kiev.ua/doc/protopyrova.pdf.
9. Чопик Володимир Іванович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Чопик_Володимир_Іванович.
10. Наукова комунікація в Україні в 20 – 30-х роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1311>.
11. Інститут ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України, ф. 1, оп. 3, спр. 223, арк. 1 – 71.

Козубенко Ю. Л. Общественная, педагогическая и редакционная деятельность профессора М.И. Котова (1896–1978)

Статья посвящена исследованию общественной, педагогической и редакционной деятельности профессора М.И.Котова в 20–70-х годах XX века. Рассматриваются малоизвестные широкой общественности страницы жизни и деятельности выдающегося украинского ученого-ботаника. Систематизировано редакционную деятельность М.И.Котова в научных изданиях СССР. Охарактеризовано общественную деятельность ученого, его участие в различных научных обществах. Указано значение идей ученого в процессе воспитания ряда новых научных кадров, а также развитие и внедрение ими этих идей в собственных исследованиях.

Ключевые слова: М.И.Котов, общественная деятельность, педагогическая деятельность, редакционная деятельность.

Kozubenko Yu. L. The public, educational and editorial activity of professor M.I. Kotov (1896–1978).

The article is devoted to the social, educational and editorial activities of Professor M.I.Kotov in 20-70th years twentieth century. We consider the little known to the public pages of life and work of the famous Ukrainian scientist and botanist. Editorial activity M.I.Kotov in scientific journals USSR is systematized. Social activities of the scientist, his participation in various scientific societies are characterized. The specified value scientific ideas in the education of a number of new researchers, and the development and implementation of these ideas in their own research.

Keywords: M.I. Kotov, social activity, educational activity, editorial activity.

УДК 625.1(09)

М. В. Рудюк

ВНЕСОК М.С. ФІЛОНЕНКА В УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РУХУ ПОЇЗДІВ

У статті висвітлюється внесок визначного інженера залізничника М.С. Філоненка у становлення та розвиток організації експлуатаційної роботи залізниць Росії кінця XIX ст. Під час відрядження у США Філоненко М.С. ознайомився з системою руху на американських залізницях. Свої узагальнені спостереження він виклав у праці “Служба руху на Пенсільванських залізницях”. На сьогоднішній день стаття надзвичайно актуальна в сучасних умовах організації експлуатаційної роботи на українських залізницях.

Ключові слова: Філоненко М.С., експлуатаційна робота залізниць, залізничний транспорт, графік руху, товарний поїзд.

У даній статті пропонуємо розглянути деякі принципи, на яких наполягав талановитий дослідник, популяризатор наукових знань М.С. Філоненко, а саме: абсолютне право на нитку графіка руху поїздів переважних напрямків, і, головним чином, право відправляти поїзди за маршрутами без заздалегідь складеного розкладу, при формуванні проекту “Положення про рух поїздів паровозними залізницями, відкритими для громадського користування”.

Максиміліан Семенович Філоненко у 1879 році закінчив повний курс фізико-математичного факультету Київського університету, а в 1884 році закінчив навчання в “Інституте инженеров путей сообщения” в Санкт-Петербурзі з відзнакою. Перших п'ять років М.С. Філоненко працював на будівництві і експлуатації залізниць в службі колій та споруд. В 1889 році, потрапивши на Південно-Західну залізницю, інженер Філоненко повністю присвятив себе службі руху [1, с.320].